

20. 10. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce postoupení pohledávky z titulu dosud nevypořádaného společného jmění manželů

Pokud manželé ze společného jmění manželů smlouvou o zúžení vyloučí veškeré statky, vyjma určité finanční částky, bude pouze tato finanční částka předmětem vypořádání po samotném zániku společného jmění manželů. Je však možné, aby bývalý manžel, pokud tuto finanční částku nebude mít ve své dispozici, během soudního řízení o vypořádání společného jmění manželů (finanční částky) postoupil pohledávku, kterou bude mít vůči bývalému manželovi z titulu dosud nevypořádaného společného jmění manželů?

TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Rozvod manželství

Porovnáním § 755 a § 757 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“) lze dospět k závěru, že rozvod manželství může probíhat ve dvou režimech. První je tzv. kvalifikovaný rozvod, kdy je na soudu, aby posoudil, zda je soužití manželů natolik hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze čekat jeho obnovení, že již nelze lpět na udržení svazku manželského. Druhý režim je pak znám jako tzv. nesporný, kdy je rozvod vyústěním snahy obou manželů se nechat rozvést. Podle toho také vypadá jejich vzájemná komunikace stran rozvodu a vůle uzavřít ty dohody, které § 757 NOZ k „hladkému“ rozvodu manželství vyžaduje. V tomto případě pak soud nezkoumá příčiny rozvratu manželství tak jako v prvním režimu. Druhý režim tak není z hlediska tématu příspěvku použitelný, neboť jeho nezbytnou součástí je i dohoda o úpravě majetkových poměrů manželů. První režim je však ten, ve kterém mohou vznikat a vznikají určité problémy co do vypořádání majetkových poměrů bývalých manželů.

„Půjde-li o rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství (§ 756 ObčZ), budou přípustné všechny varianty vypořádání. [...] K vypořádání společného jmění manželů může u tohoto typu rozvodu dojít i na základě soudního rozhodnutí (§ 740 ObčZ)“[1] Vycházeje z podstaty kvalifikovaného rozvodu lze očekávat, že toto řízení o vypořádání bude spíše problematické a mnohdy i dlouhodobé a bude spíše sloužit k dehonestaci jednoho či obou bývalých manželů navzájem, než aby plnilo svůj původní účel – vypořádání majetkových poměrů bývalých manželů. Je tak možné, že bývalý manžel, který má výlučně v dispozici celou zmiňovanou finanční částku a je přesvědčen, že tato částka nenáleží do společného jmění manželů, udělá v řízení o vypořádání společného jmění manželů vše pro to, aby donutil druhého bývalého manžela se této částky vzdát. Druhý bývalý manžel pak nemusí nutně o tuto částku chtít osobně vést zdlouhavé soudní řízení, nemusí ji ovšem ani chtít přenechat prvnímu bývalému manželovi. Nabízí se pak možnost postoupení pohledávky např. příbuznému či blízkému příteli.

Postoupení pohledávky

Úprava postoupení pohledávky byla obsažena již v zákoně č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský, stejně tak byla obsažena v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Obdobně, dalo by se říci, je nyní úprava zakotvena v NOZ. Z toho vyplývá: *„Dosavadní judikaturu lze zásadně – srov. výjimku týkající se formy postupní smlouvy – použít i na novou úpravu.“*[2] Tato kontinuita judikatury je z hlediska tématu příspěvku esenciální, neboť judikatura v české právním řádu a samozřejmě také ve stanovené problematice, jak uvedeno dále, hraje významnou roli.

Ač existuje určitá kontinuita právní úpravy postoupení pohledávky, lze v úpravě obsažené v NOZ oproti úpravě obsažené v OZ spatřovat určité rozvolnění, jistě spočívající na základních principech NOZ. Toto rozvolnění se dá spatřovat hlavně při srovnání § 1881 NOZ a § 525 OZ.[3] NOZ vypouští zákaz postoupit pohledávku, kterou není možné postihnout výkonem rozhodnutí. Pro autora příspěvku je tento záměr zákonodárce, společně s celou koncepcí NOZ, signálem toho, že je zde snaha co nejvíce vyjít vstříc vůli adresáta NOZ a dovolit mu v tomto ohledu co nejširší možnost postoupení různých typů pohledávek. Obdobné uvolnění přísnosti úpravy lze spatřovat i při porovnání § 1879 NOZ a § 524 odst. 1 OZ.[4]

§ 1881 odst. 1 NOZ stanoví: *„Postoupit lze pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevylučuje.“* Odst. 2 téhož paragrafu uvádí: *„Nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí nebo jejíž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil.“* Tento paragraf tak obsahuje několik dílčích pravidel, které stanoví, v jakých případech lze či nelze pohledávku postoupit. Tyto dílčí pravidla autor jednotlivě rozebírá v následujících odstavcích.

Možnost zcizení pohledávky. *„Jako zásada platí, že pohledávky jsou zcizitelné, tj. postupitelné na jinou osobu.“*[5] V dnešní době, kdy je ekonomický růst jak osob, tak státu, jedním z hlavních kritérií úspěchu, je více než pochopitelné, že i zákonodárce se snaží zákony ovlivnit podmínky k dosažení zmíněného úspěchu. Jednou z těchto podmínek je jistě i předpoklad (zásada), že každá pohledávka je postupitelná. Z této zásady pak vybočují jen takové případy, které jsou zákonem předpokládány a nejspíše společností také přijímány. Tyto výjimky jsou uvedeny ve zmiňovaném paragrafu.

Ujednání dlužníka a věřitele. Toto pravidlo nepostupitelnosti pohledávky není v případě nastíněném autorem podstatné, neboť nelze předpokládat, že by bývalý manžel, který se chce vyhnout dlouhému soudnímu sporu o vypořádání společného jmění manželů, dobrovolně přistoupil na dohodu o nemožnosti postoupení tohoto jmění (pohledávky). Byl by tak sám proti sobě.

Zánik pohledávky smrtí. Předpokladem autora je, že v případě smrti jednoho z bývalých manželů během řízení o vypořádání společného jmění manželů nastoupí na místo zesnulého bývalého manžela jeho právní nástupce. Tento závěr zastává i Nejvyšší soud, který se ve svém rozhodnutí vyslovil takto: *„V řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, z nichž jeden v průběhu řízení zemřel, nemůže soud do doby, než bude projednáno dědictví, rozhodovat o platební povinnosti mezi účastníkem - bývalým manželem a právními nástupci (dědici) druhého manžela;...“*[6] Ani toto pravidlo nemožnosti postoupení pohledávky tedy není naplněno.

Změna obsahu k tíži dlužníka. Toto pravidlo se jeví jako nejproblematictější. Komentář uvádí: *„V podstatě míří zákon na případy, kdy osobu věřitele nelze oddělit od vlastního plnění bez toho, že by se obsah závazku změnil. [...] Předně je osoba věřitele pro obsah dlužníkovu plnění rozhodná tehdy, jestliže závazkový vztah spočívá na vztahu důvěry mezi jeho účastníky. [...] Do této skupiny náleží i situace, kdy zvláštní poměr mezi stranami závazku vychází z osobního či rodinného poměru.“*[7] Autor je ovšem přesvědčen, že podstatou rozvodu manželství, tím spíše u kvalifikovaného rozvodu, je rozvázání právě osobního a rodinného poměru mezi manžely, a tedy ani toto pravidlo zákazu

postoupení pohledávky není naplněno, neboť chronologicky je nejprve samotný rozvod – rozvázání rodinného poměru a až poté následuje řízení o vypořádání společného jmění manželů. Stejně tak vztah důvěry již po rozvodu nebývá patrný.

Pomyslné páté pravidlo pak představují výslovná zákonná omezení, díky kterým pohledávku nelze postoupit. Jde např. o pohledávky uvedené v § 910, § 2704 a § 2713 NOZ. Žádný paragraf, který by vylučoval možnost postoupení pohledávky z titulu nevypořádaného společného jmění manželů, však neexistuje.

Těchto pět pravidel nelze na možnost či nemožnost postoupení pohledávky aplikovat bez dalšího. Je nutné také k problematice uvést relevantní judikaturu, což v probíraném případě však není tak lehké. To z toho důvodu, že obdobným případem se zatím soud nezabýval. Lze tak pouze vycházet z obecné judikatury soudů k postoupení pohledávky. Mezi tyto významné judikáty ve vztahu k nastíněnému problému patří usnesení Nejvyššího soudu, kde soud uzavřel, že: *„Předmětem postoupení může být i pohledávka budoucí, tj. taková, která v době uzavření postupní smlouvy ještě neexistuje a má vzniknout teprve v budoucnu. K postoupení je způsobilá i pohledávka, jejíž existence je sporná, i pohledávka, jejíž vznik je vázán na splnění podmínky...“*[8]. Dále lze uvést rozsudek Nejvyššího soudu: *„Z citovaného ustanovení lze dovodit, že předmětem smlouvy o postoupení pohledávky může být pohledávka jakéhokoliv druhu, tedy i jiná než peněžitá, může být jak splatná, tak nesplatná, ale i teprve budoucí. Podmínkou však je, že jde o určitou a existující pohledávku.“*[9] Nebo usnesení Nejvyššího soudu: *„V dané věci je nutno především konstatovat, že neexistence postupované pohledávky nemá za následek neplatnost postupní smlouvy, ...“*[10] Soubor těchto judikátů dává vcelku jasný obraz o postupování pohledávek. Je zde očividná snaha vyjít vstříc cedentovi a cesionáři v možnostech postoupení pohledávky.

Autor se ztotožňuje se závěrem Nejvyššího soudu, který vyložil, že: *„Předmětem cese může být jen právo, nikoliv povinnost.“*[11] Lze tedy dojít k závěru, že v takové situaci, kdy je společné jmění manželů reálně tvořeno vnosy obou bývalých manželů, je možné, že soud stanoví pro jednoho či oba bývalé manžele určitou povinnost, např. vyplatit druhému bývalému manželovi polovinu hodnoty nemovitosti. V takovém případě pak postoupení pohledávky ve formě, jak předpokládáno v tomto příspěvku, možné není. Stejně tak by nebylo možné postoupit pohledávku z titulu nevypořádaného jmění manželů, kdyby v úvodu zmiňovaná finanční částka byla buď zcela, či z větší části v dispozici toho bývalého manžela, který se rozhodl tuto pohledávku postoupit. Tomuto bývalému manželovi by totiž nakonec byla soudním rozhodnutím o vypořádání společného jmění manželů stanovena povinnost vyplatit část z finanční částky (samozřejmě za předpokladu, že by soud uznal, že finanční částka je součástí společného jmění manželů a každý z bývalých manželů má nárok na její polovinu), a tak by bývalý manžel postupoval povinností.

Závěr

Autor rozbohem uvedeným výše dospěl k závěru, že nic nebrání postoupení pohledávky z titulu dosud nevypořádaného společného jmění manželů, pokud tato pohledávka nebude ničím podmíněna, tj. nebude s ní spojena určitá povinnost. K tomuto závěru autora dovedlo spojení snahy zákonodárce rozvolnit úpravu postoupení pohledávky oproti předešlé právní úpravě, judikatura, která nevykládá restriktivně ustanovení o postoupení pohledávky a samotná právní úprava, za užití zásady legální licence, která postoupení pohledávky z titulu dosud nevypořádaného společného jmění manželů nevylučuje.

Mgr. Jakub Šefrna,
advokátní koncipient

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490

Fax: +420 224 920 468

e-mail: ak@iustitia.cz

-
- [1] PSUTKA, Jindřich. Společné jmění manželů. V Praze: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 198 – 199.
- [2] HRUŠÁKOVÁ, Milana. Občanský zákoník: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 726.
- [3] SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 420.
- [4] Tamtéž.
- [5] HRUŠÁKOVÁ, Milana. Občanský zákoník: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 740.
- [6] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 940/2011 ze dne 13. 7. 2011.
- [7] HRUŠÁKOVÁ, Milana. Občanský zákoník: komentář. V Praze: C. H. Beck, 2014. Velké komentáře. s. 741.
- [8] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2529/2007 ze dne 30. 6. 2009.
- [9] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 329/2004 ze dne 29. 7. 2004.
- [10] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2801/2007 ze dne 21. 2. 2008.
- [11] Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 2390/2000 ze dne 30. 5. 2001.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)